

TAJNA ISPOVIJED U PRVIM STOLJEĆIMA KRŠĆANSTVA

Među slušaocima Teološko-pastoralnog tečaja, što se za članove Franjevačke provincije Presv. Otkupitelja držao 9.—12. rujna 1975. u franjevačkom samostanu u Makarskoj, nalazio sam se i ja. Pozorno sam pratio sva predavanja i sudjelovao u raspravljanju.

Tijekom Tečaja dobio sam dojam, da su neki predavači previše naglašavali, kako u prvim stoljećima crkvene povijesti nije bilo tajne ispovijedi, kako se ona pojavljuje tek od 6. stoljeća i konačno prevladava tek od 13. st.

S tom se tvrdnjom nisam mogao složiti, jer se ona protivi onome što sam učio u teologiji¹, a što se temelji na učenju Tridentinskog sabora koji kaže: »Sveta se je Crkva od početka služila tajnom sakramentalnom ispovijedi«;² i na tvrdnji katoličke dogmatike, koja se smatrala kao »certum«: »Tajna ispovijed ili ispovijed 'na uho', koja je danas jedina na snazi, u upotrebi je bila od početka«.³

Ne mogu vjerovati da je u tako važnoj vjerskoj stvari, ono što je prije par desetljeća bilo »certum« danas ne samo »incertum«, nego neosnovano, pa i lažno.

Navedena me je neobična tvrdnja potakla da malko pažljivije pogledom u djela pisaca našega dvadesetog stoljeća, kao i u najstarija vrela, o navedenom pitanju, pa sam došao do ovih rezultata, koja iznosim pred braću svećenike koji nemaju mogućnosti da se tim pitanjima pobliže bave.

1. Povjesničari 20. stoljeća

Između povjesničara našega 20. stoljeća našao sam četvoricu uglednih sveučilišnih profesora koji u svojim djelima zastupaju tvrdnju da je u našoj Crkvi postojala privatna ili tajna ispovijed već u prvim stoljećima njezine povijesti.

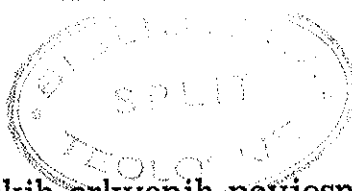
Petar Ferraris, isusovac, profesor na sveučilištu Gregoriana u Rimu, 1942. god. u djelu »Crkvena povijest« kaže: »(U prvim stoljećima) ispovijed je bila dvojaka: javna i tajna ili 'na uho' . . . Ispovjedna je tajna po apostolskoj odredbi . . . (Neki pisci) svjedoče da je već sredinom 3. stoljeća bila u upotrebi tajna ispovijed.«⁴

¹ God. 1938.—1943. studirao sam na Franjevačkoj visokoj bogosloviji u Makarskoj, 1947 i 1957. na Bogoslovskom fakultetu u Zagrebu, na kojemu sam 1968. i doktorirao.

² »Secreta confessio sacramentalis, qua ab initio Ecclesia sancta usa est« . . . (A. Theiner, Acta genuina SS. Oecumenici Concilii Tridentini, I, Zagreb, 1874, 531 sl.)

³ »Confessio secreta seu auricularis, quae hodie sola praevalet, etiam ab initio in usu fuit. Certum est.« A. Tanqueray, Synopsis theologiae dogmaticae: De poenitentia et matrimonio, Tournai, 1930. 4. 68.

⁴ P. Ferraris, Historia ecclesiastica ad usum scholarum in compendium redacta, MARIETTI, 1942, 67.

Jedan od najuglednijih novijih njemačkih crkvenih povjesničara, profesor na sveučilištima u Münsteru i Mainzu, *Josip Lortz* (1887.—1975.) u svojoj poznatoj »Povijesti Crkve u razvitku njenih ideja« kaže: »Kada je bilo povrijeđno čudoređe, prakticirala se crkvena ispovijed. Za teške grijehe (osobito apostazija, ubojstvo i preljub), bila je, *uz privatnu (!)*, također i javna ispovijed (*Exhomologesis*) i javna pokora.«⁵

Fredegand Callaey, nedavno preminuli kapucin, profesor na Propagandinu ateneju u Rimu, u poznatom djelu »Praellectiones historiae ecclesiasticae« govori da je sredinom 3. st. u Kartagi postojala »privatna ispovijed pred svećenikom« kao dio sakramenta pokore.⁶

Luigi Todesco, poznati pisac velike povijesti Crkve na talijanskom jeziku, 1952. otvoreno kaže: »Među vježbama, koje su sačinjavale pokoru ili *exomologesis*, bila je javna ispovijed, koju su zbog sablazni zahtijevali za javne grijehe. Uz ovu ispovijed, koja nije bila obvezatna nego samo dio okajničkog obreda, bila je i tajna ispovijed ili na uho, i to obvezatna. . . Imamo kasnija kategorička svjedočanstva, koja dokazuju da se *tajna ispovijed rodila zajedno s Crkvom.*«⁷

2. Vrela prvih pet stoljeća

A sada pogledajmo najstarija povijesna vrela, koja nam govore o privatnoj ili tajnoj ispovijedi, i to idući od 5. stoljeća unatrag prema 1. stoljeću.

Privatna se ispovijed upotrebljava već u *petom stoljeću*. Dakle, prije šestoga stoljeća. Za to svjedoči *sv. Lav Veliki*, papa (440.—461.). On u »Poslanici svim biskupima Kampanije, Samnija i Picena« jasno i odlučno kaže: »Svim sam sredstvima odlučio ukloniti onu preuzetnost, koja se protivi *apostolskoj uredbi*, a za koju sam nedavno saznao da je neki nedopuštenom zloporabom počinjaju. Radi se, naime, o pokori, koja se traži od vjernika, da se javno čita ispovijed o vrsti pojedinih grijeha napisana na papiru, budući je dovoljno krivnju savjesti očitovati jedino svećenicima u tajnoj ispovijedi.«⁸

I u *četvrtom stoljeću* je na snazi tajna ispovijed, barem u nekim krajevima, premda su se nekada očitovali tajni grijesi primanjem javne pokore, ali samo za kanonske grijehe, koji su se ionako mogli teško sakriti: apostazija, preljub i ubojstvo. Najstariji sirske crkveni otac, mudri *Afra-*

⁵ *J. Lortz*, *Geschichte der Kirche in ideengeschichtlicher Betrachtung*, Münster Westfalen, 1948, 57. — Talijansko izdanje: *Storia della Chiesa nello sviluppo delle sue idee* — Traduzione italiana ampiamente riveduta da Boris Ulianich, EDIZIONI PAOLINE, 1958, 62.

⁶ *F. Callaey*, *Praellectiones historiae ecclesiasticae antiquae*, Rim, 1962 4, 242.

⁷ *L. Todesco*, *Storia della Chiesa*, vol. I, Iprimi 300 anni, MARIETTI, 1952, 327—328.

⁸ »*Illam etiam contra apostolicam regulam praesumptionem, quam nuper agnovi a quibusdam illicita usurpatione committi, modis omnibus constituo submoveri. De poenitentia scilicet quae a fidelibus postulatur, ne de singulorum peccatorum genere, libello scripta professio publice recitetur, cum reatus conscientiarum sufficiat solis sacerdotibus indicari confessione secreta.*« (Epistola Sancti Leonis Papae ad universos episcopos per Campaniam, Samnium et Picenum constitutos, MIGNE, PL, 54, 1210—1211.)

hat oko 340. god. nalaže svećenicima da ne bi drugima očitovali grijehе koje su čuli u ispovijedi: »Kad vam (grešnik svoj grijeh) ispovijedi, nemojte ga očitovati, da ne bi naši neprijatelji i naši mrzitelji za grijeh osuđivali nevine.«⁹ — *Paulin*, đakon, u životopisu sv. Ambrozija, milan-skog biskupa (339.—397.) svjedoči da je u 4. st. i u zapadnoj crkvi bila u upotrebi tajna ispovijed.¹⁰

Za treće stoljeće imamo svjedočanstvo velikog *Origena* (oko 185.—254.), koji kaže: »Kada se (grešnik) ne stidi svećeniku Gospodnjem očitovati svoj grijeh i tražiti lijek« . . .¹¹ Te se riječi, prema tumačiteljima, odnose na privatnu ispovijed. Inače se iz *Origenova* izlaganja izvodi zaključak da se u prvoj polovici 3. st. razlikovala i privatna od javne ispovijedi i da su obje bile u upotrebi, od kojih javna samo za kanonske grijehе. — Tajnu ispovijed sredinom 3. st. spominju i crkveni povjesničari *Sokrat* i *Sozomen*, koji su živjeli i pisali u 5. stoljeću.¹²

3. »Apostolica regula«

Za drugo stoljeće, doduše, nemamo izravnih vrela koja bi govorila o privatnoj ili tajnoj ispovijedi, kao što iz toga dalekoga doba nemamo svjedočanstva ni za mnoga druga pitanja iz povijesti prve Crkve. Međutim, tu prazninu u prvome i drugome stoljeću odlično popunja jasni i snažni izraz sv. *Lava Velikog*: »*apostolica regula*«. Tajna je ispovijed ušla u kršćansku Crkvu po apostolskoj uredbi. Nju su apostoli uveli i ona se do danas održala u Crkvi, jer je božanskoga podrijetla i jer najbolje odgovara ljudskoj naravi. Ako je nekada u Crkvi prevladavala javna ispovijed i javna pokora za velike zločine, to ne znači da u isto doba nije u Crkvi postojala i privatna ili tajna ispovijed. Ona je uvijek u Crkvi bila i bit će, jer je »iuxta apostolicam regulam«.

⁹ *Patrologia Syriaca*, izd. Graffin. I, 319.

¹⁰ *Vita sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi a Paulino ejus notario ad beatum Augustinum conscripta*, MIGNE, PL, 14, 40.

¹¹ In *Leviticum homilia II*, MIGNE, PG, 12, 418 sl.; *Homilia II in ps. 37*, MIGNE, PG, 12, 1386.

¹² MIGNE, PG, 67, 615, 1462.